

ISTEN ÉS AZ EMBER SZOLGÁLATÁBAN

A vallás Jézus tanítása szerint, Istennek és az embernek teljes, odaadó szeretete. Az Isten szellem,¹ lényege a szeretet,² s „akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják“.

Isten, aki szerető, jó Atya, vallásos hitünknek a központi tárgya. Egész lényünkkel ezért arra törekedünk, hogy életünkben kifejezésre jusson Istenhez, embertársunkhoz és a világhoz való viszonyunk. Isten fogalmának megragadására és tartalmának megélésére egész lelki valónk: értelmi, érzelmi és akarati világunk egysége képes. Jézusnál is a teljes szívből, lélekből, erőből és elméből való szeretet képes a vallás megélésére.

Isten nem személy, a mi személyi voltunk értelmében, de nem is személytelenség, hanem tökéletesség és szentség, öntudatosabb, nagyobb és dicsőbb annál, amit ember elképzelni képes. Benne van a világmindenségnek minden eddigi nemes tartalma, de benne van minden eljövendő tökély is. Isten azonban még ennél is több és magasztosabb rendű, Ő nemcsak hitünk, hanem egész lényünk megismerésének a tárgya. Ez az Isten: Atya, akiben nemcsak az alkotó, hanem a gondviselő képesség és jóakarát is kifejezésre jut.

Ennek a hitnek Isten a tökéletes tárgya. Ez a hit arra sarkall minket, hogy ahol a tudomány és a tudományos ismeret munkál, ott ne zavarjuk a kutató emberi elmét. A kutató emberi elme feladata ugyanis, hogy tudományos ismereteinket gyarapítsa. A vallásos hit feladata pedig az, hogy minket Isten és az ember szeretetére sarkalljon. A vallásos személyiség egyedül Isten és ember szeretetében képes megnyilatkozni a maga osztatlan teljességével.

A vallásos hit sohasem hivatott arra, hogy az ember egyéb tényezőit és értékeit elnyomja és így sekélyesítse az életet. A vallásos hit inkább arra van hivatva, hogy a maga helyén fejtsse ki feladatát. A vallásos hit lehet túltengő is és hozhat létre olyan eredményeket és olyan alkotásokat is, amik a fejlődés magasabb fokán nem bizonyulnak valódi értékeknek. Felburjánozhatnak a babona, a varázslat és a dogma, továbbá

¹ Ján 4, 24

² I Ján 4, 16

féktelenkedhetik a képzelet. Mindez azonban nem azonos a vallásos hit lényegével és tartalmával, hanem inkább a fejletlen élet kinövése.

A vallásos hit mellett alakul ki erkölcsi világunk, és pedig a legszorosabb viszonyban a vallással. Az erkölcs tartalma ez: „Szeresd felebarátodat, mint magadat“³. Az ember Isten gyermeke s így természetes, hogy ez a két lételeményező szorosan egymás mellé kerül Isten országában. Az erkölcs arra készlet, hogy ne csak embertársainkat, hanem az élő világot is szeressük minden tényezőjével együtt.

Az unitárius világszemléletnek néhány fontosabb vonását tártuk elő. Ennek alapján meg kell állapítanunk, hogy az unitarizmus a világmindenség egységes életét óhajtja szolgálni s ennek az életnek a fejlődését szeretné előbbre vinni. Nem akar semmilyen tekintetben elválni a világtól s ezen kívül más világot, más életet nem ismer. Egyházunk arra vállalkozott, hogy az unitárius kereszténység szolgálatát vállalja, feladatát megoldja és hitelvéit megélje. Vallás erkölcsi világszemléletünkből természetesen vetődik fel a kérdés: mi tehát az unitárius egyház feladata hazánkban, Románia Szocialista Köztársaságban.

Az unitárius egyház hivatása tudatában buzdítja híveit az ember és a haza szolgálatára. Amidőn ezt teszi, példát akar adni, hogy ki-ki a maga körében és helyén hasonlóképpen teljesítse kötelességét. Mi segíteni akarjuk országunkat sajátos és egyetemes feladatai teljesítésében, többek között azzal is, hogy mi is a magunk helyén minden feladatunkat megoldani törekedünk.

Egészen természetes, hogy az általunk hirdetett és gyakorolt testvéri életben helytelenítjük a rabszolgaságnak és a gyarmati elnyomásnak bármely válfaját. Ellene vagyunk az elnyomás és a szolgaság minden formájának, ugyanakkor készek vagyunk boldog érzéssel szolgálni az egész emberi nem jövőjének előmozdítását. Meg vagyunk győződve, hogy az egyetemes érdeket csak úgy szolgálhatjuk, ha a mindennapi életben az előttünk álló részletkérdéseket becsületesen oldjuk meg. Nem vagyunk hívei az örökös spekulációnak és a tétlen elmélkedéseknek, mert az ember s így a magunk feladatát is abban látjuk, hogy dolgozzunk szüntelenül és jól. A közösségért végzett nemes munka áldás és szerencse. A helyes célok szolgálatába állított és végzett munkának üdvözítő és boldogító hatalmat tulajdonítunk.

Társas életünkben tekintetbe veendőek mindazok a törvények, melyek a társadalmi életet egyensúlyban tartják. Ezekkel kapcsolatban kifejezést adunk ama meggyőződésünknek, hogy a jelenkor nagy problémái minket, unitárius egyházat, nagymértékben foglalkoztatnak. Mi feltétlen azokkal vagyunk, akik az emberi társadalmat olyan fejletté akarják tenni, hogy megvalósulhasson az eredményeképpen jelentkező állandó béke és szerető testvériség. Ebben az áldott világban a munka emberi életfeladattá nemesül és feltétele lesz az egyének olyan tevékenykedésének, akik a napnak többi idejét életértékeik megélésével s a feltétlenül szükséges felfrissítő pihenéssel töltik el.

³ Mk 12, 31

Az unitárius egyházban mindig sokat adtak az egyének életére és értékére, jogaira és kötelességeire.. Szem előtt tartották azonban, hogy a társadalmi közösség, a logikai prius s az egyének a társadalomnak nem független és különálló urai, hanem szerves alkotó elemei. Az egyén tehát, mint a közösség szerves alkotó része a maga helyén, értéke szerint feltétlenül megbecsülendő. Hazánk érdekében és igazságunk tiszta tudatában meg vagyunk győződve afelől, hogy itt ez országban s az egyetemes embervilágban mi éppen valláserkölcsi életünkkel járulunk hozzá az eljövendő boldog állapot egyik legnagyobb értékének: az egyetemes világi tartalmának élményszerű felismeréséhez és megéléséhez.

Nemes-öntudattal gondolunk arra, hogy országunk alkotmánya biztosítja a vallásszabadságot, amit aztán Szervezeti Szabályzatunk részletesen, intézményes formában juttat kifejezésre. A mi Egyházunk is szerves része és hivatott munkása kíván lenni a jobb társadalmi rend és emberi élet kialakításának. Vallásos felfogásunk miatt, a történelem folyamán súlyos próbákat kellett kiállanunk. Csupán Dávid Ferenc életét említjük fel, kit azért ítélték el és azért halt meg a dévai vár börtönében, mert „innovator“, „újító“ volt, illetőleg annak minősítették. Ma, hála Istennek, nem bűn és különösen nem halálos bűn az újítás. Az újítás csak ott bűn, ahol azt állítják, hogy amit eddig alkottak (akár egyház, akár más közület) az mind tökéletes, ahhoz hozzányúlni nem szabad, nincs helye tehát a fejlesztésnek és a jobbításnak. A történelem folyamán gyakran találkozunk ilyen helyzettel s egyházi viszonylatban a dogmák világa volt ilyen világ. Ma ezen is túl vagyunk. Ma általánosabb a fejlődés felismerése s mi legfőbb feladatunknak tartjuk, hogy az élet fejlődését és jobbítását szüntelenül szolgáljuk.

A múltban az összetartás és a szeretet gyakorlásáról voltunk ismeretesekek. Feladatunknak tartjuk a jelenben is, hogy ezen életmegnyilvánulások értékét kihangsúlyozzuk, azok figyelmét is felhíva erre, akik egyebekben látják a társas mozgató erők sikerét. A szeretet előttünk nem egyéb, mint közösségi életünkben bárki és mindenki részére a lehetővé tétele annak, hogy hívása megélésében megkapja a szükséges fejlődési lehetőséget és testvéri segítséget. Az is további feladatunk, hogy megértes-sük mindenkivel, hogy e világ életét nem tartjuk értéktelennek és eszközi jellegűnek. Ennek megvan a maga egyetemes, örök jellege és értéke. Mint akik hiszünk a világ jórahivatottságában, azon munkálunk, hogy a népek életében kialakuljon a szolidáris érzés. Feladatunknak tartjuk annak kiemelését s hirdetését is, hogy a természet az élet munkamezeje s ez a természet benne van minden életformában és élettényezőben. Energiaki-fejtés, küzdelem nélkül nincs élet s a küzdelem nem rossz, hanem a létért és az értékekért való törekvéseinknek a formája. Csak küzdelem árán gyarapodhatunk és fejlődhetünk, s minél fejlettebbek vagyunk, küzdelmünk formája annál nemesebb, mert a fejlődés az egész élet összértékét emeli.

Az unitárius egyház hívei évszázadokon át magukban kitermeltek egy bizonyos életformát, amely hozzáidomult az evangéliumi Istenországának alapvető gondolatához. Ez nem jelent egyebet, mint hogy kikristályosodott az élet egészéről alkotott legjobb és legmegfelelőbb fogalmunk,

melyben állandó tényezőként társul az „atyaság” fogalma a „fiúság” és testvériség fogalmával. Az élet egészében ezek a legnemesebb fogalmak és méltók arra, hogy örök földi eszményképpen magunk elé tűzzük.

A tökéletes ember a mi eszményképünk az ő tökéletes életével. Egy percig sem feledjük, hogy Jézus tanításának a lényege ez a tökéletes ember a maga tökéletes életével. De nem mint kész, örökségül kapott értékekkel, hanem egész törekvésével, eszményével és megvalósítandó céljával. Tudjuk, hogy az egyetemes életben soha semmi sem teljesen kész, ott minden állandóan haladásban, kialakulásban, fejlődésben van. Soha senki el nem mondhatja, hogy elérte élete célját, hanem a legjobb esetben is csak annyit, hogy becsületesen törekszik azt elérni. A tökéletesség tehát abban áll, az egyetemesre és az egyesre nézve egyaránt, hogy tökéletességre törekszünk. Ez azt jelenti, hogy az egyén a maga adottságában, családjában, társas közösségében, a népek közötti szerveségben, egyetemes emberi mivoltában, lassan egyik a másikkal tudatosan is kölcsönös baráti, elvi, hivatásbeli, testvéri viszonyba kerül. Így évezredek során fokozatosan szerveződik a tökéletes élet a világban és az emberi szívben.

Ebben a tökéletes életben kifejlődik az ember értelmi, érzelmi és akarat-képessége, élettényekben és alkotásokban valósul meg a helyes gondolkodás és észtevékenység, a tiszta szépség és a világ lényegéhez tartozó emberi jóság. A magasbatörő ember csak ezen az úton közeledhetik a tiszta, szentséges élet felé, ezek nélkül nem lehet a tökéletes élet munkása. Az ember természete nemcsak lehetővé teszi, hanem meg is követeli a tökéletes élet szolgálatát. A hajlandóság és a törekvés meg is van az ember életében a fejlődésre. Ha haladhat, akkor van elemében, ha akadályokat győz le, akkor érzi növekedését és gyarapodását. A boldogság, élettevékenysége eredményeképpen, természetszerűen jelentkezik. Ezt a boldogságot tárja elénk a Hegyi Beszéd. Eszerint a szegénység, a sírás, a szelidség, az igazság éhezése és szomjúhozása, az irtalmasság, a szív tisztasága, a békeségre való törekvés, az igazságért való szenvedés, Jézusért való szidalmaztatás és háborgattatás, a felebaráti szeretet, az istenfiúság érzete, mind forrása az emberi boldogságnak. A boldogság legegyetemesebb feltétele: „Amit akartok azért, hogy az emberek tiveletek cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal”⁴. Ez az emberi kölcsönös-ség alapvető törvénye.

A fejlődéshez a tökéletesedés útján, a nevelés révén juthatunk. Jézus éppen ezt a nevelést célozta, amikor arra figyelmeztetett, hogy szeressük még az ellenségeinket is. Ennek az az értelme, hogy a háborgó szenvedélyek és a végtelen indulatok jó mederbe terelése a szeretet útján a legkönnyebben eszközölhető. Ez a szeretet pedig arra irányul, hogy másokat is hozzásegítsünk a tökéletességre törekvő élet gyakorlására. A mások boldogságának eszközlése is egyházi feladataink közé tartozik.

A fenti életelvet formailag bárki magáévá teheti, de kialakításában csak az végezhet hivatásos munkát, aki saját maga, éppen a nevelés útján, átment az egész emberi élet fokozatos kialakulásának élményein. Így a kisgyermeket „egocentrikus” világából átvezetik az ifjú, történelmi hatal-

⁴ Mt 7, 12

makat értékelő, „altrocentrikus“ világába s e szélsőségek után a nevelés dialektikájában eljut a szerencsés szintézishez, amikor is a közösség szer- ves életében saját magára találva mint kifejlett személyiség áll a nagy közösség szolgálatában és él hivatásának. Az egyén életében a személyi- ség megvalósítása jelzi a tökélyt s a világ életében a személyiség a leg- megfelelőbb eszköz a tökéletes élet megvalósítására. Meggyőződésünk sze- rint az unitárius egyház feladata, hogy olyan lelkészeket és híveket neveljen, akik népünk életében a testvériséget és a tökéletes életet munkálják.

Mi, mint unitáriusok 1568-ban nyilatkoztunk meg először a tordai országgyűlésen a vallás- és lelkiismereti szabadság kinyilvánításával és törvénybe iktatásával. Dávid Ferenc szellemében telve voltunk reménnyel, szeretettel és bátorsággal s öntudatosan jelentkeztünk az akkori világ előtt eszményeink szolgálatára.

Ma is készek vagyunk, hogy az evangélium szellemében szolgáljuk a világot s közelebbről népünket és hazánkat, Románia Szocialista Köz- társaságot. Szilárd meggyőződésünk, hogy a boldog holnapért folytatott hősieles küzdelem és kitartó munka révén megvalósul az egyetemes testvéri szeretet és a tökéletes közösségi élet: Istenországa.

Ez örökértékű eszmények megvalósításáért imádkozott és fog imád- kozni, dolgozott és fog dolgozni unitárius egyházunk: Isten és az ember szolgálatában.

Dr. KISS ELEK

A BIBLIAKUTATÁS JÉZUS SZEMÉLYÉVEL ÉS TANÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS EREDMÉNYEI

E tanulmány első részében a Jézussal kapcsolatos tudományos bibliakutatás fejlődéséről és általánosan elfogadott eredményeiről, a második részben e kutatás eredményei alapján előttünk kibontakozó jézusképről szeretnénk rövid tájékoztatást adni.

Az egyház életének első időszakában bibliakutatásról tulajdonképpen nem beszélhetünk. Bizonyos fokú érdeklődés az Újszövetség könyveinek keletkezését és mondanivalóját illetően már a legkorábbi időtől kezdve kimutatható; az egyházatyák már a 2. században írtak bibliakommentárokat; a források és összefüggések ismeretének hiánya, valamint az egyház kemény fegyelme azonban komolyabb tanulmányozást eleve lehetlenné tett. Origenes, a 3. század nagy teológusa a Héber levél szerzésével, valamint Alexandriai Dionisius, a Jelenések könyve nyelvével és tartalmával kapcsolatban már megkérdőjeleztek bizonyos homályosnak látszó dolgokat. Ez a három évszázadon át vitatott két könyv aztán a 4. században véglegesen elfoglalta helyét a Kánonban és a további érdeklődés azokkal kapcsolatban teljesen megszűnt.

A középkor a bibliakutatás terén semmi érdemlegeset nem alkotott. Még Rotterdami Erasmusnak, a lehanyatló középkor utolsó nagy alakjának a számára is Hieronymus, a 4. századbeli egyházatyja írásmagyarázata a mértékadó tekintély, aki a katolikus egyház dogmarendszeréhez és a Bibliával kapcsolatos tanításaihoz teljes mértékben alkalmazkodott.

Ahhoz, hogy a bibliakutatás terén bármilyen fejlődés lehetővé váljék, szükség volt a középkori világszemlélet feltétlen tekintélyének és egyeduralmának a megrendülésére. Ennek fokozatos bekövetkezését a renaissance és a humanizmus mozgalmi készítették elő. Ezek a nagyszerű világi szellemi mozgalmak, amelyeknek tevékenysége a középkor egyházi hatalmának kizárólagossága ellen irányult, már hangoztatták azt a gondolatot, hogy a kereszténységnek az ősegyház tanaihoz kell visszatérnie és a keresztény hit forrásai tanulmányozásának lehetővé kell válnia. E mozgalmaknak a középkor uralkodó szellemével szemben még nem volt átütő erejük. Az utat azonban egyengették és a középkor szellemével való szakítást előkészítették.

A reformáció egyik nagy jelentősége a római egyház egyeduralmának